

скими политиками и экспертами с характерной для них континентальной (романо-германской) правовой философией, что привело к высокой степени нормативного урегулирования в рамках европейского права по сравнению с общим международным правом. Такому регулированию способствовало и наличие в региональных правовых системах более широких возможностей для внедрения императивных норм.

Основываясь на примере европейского права, можно утверждать, что «зародышами» формирования подсистем международного права становятся региональные договорённости по отдельным вопросам, при заключении которых предусматривается возможность дальнейшей региональной интеграции. При этом, не играет существенной роли конкретная направленность таких соглашений, важно лишь осознание участниками этих соглашений единства своих интересов. Так, мусульманские государства создают интеграционные объединения на основании стремления к идеологическому единству, африканские государства — необходимости разрешения политических и социальных проблем континента, государства Юго-Восточной Азии и Латинской Америки формируют группы, в первую очередь, на основании общности экономических интересов. Отсюда следует и разница в политических подходах к формированию региональных правовых систем. Европейские государства стремятся к продвижению политической философии либерализма, мусульманские государства основываются на исламской политической философии, потенциальный союз государств Северной Америки строится на началах неореализма, а государства Юго-Восточной Азии и Латинской Америки действуют на началах неомарксистской политической философии.

Представляется, что непринятие во внимание обозначенной разницы подходов в формировании международного права, характерной для различных региональных групп государств, может привести к нарастанию непонимания и конфликта между этими группами. Таким образом, вопрос правовой и политической философии, положенной в основу формирования международно-правовых норм заслуживает тщательного и глубокого исследования в международно-правовой науке.

Алямкін Р.В.

аспірант Інститут законодавства Верховної Ради України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ: ПРАКТИКА МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН ІЗ ВРЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ

Міжнародний Суд ООН безперечно визнається найбільш авторитетним міжнародним судовим органом, його рішення впливають на формування

сучасного міжнародного права та забезпечення міжнародного правопорядку. Міжнародний правопорядок є відображенням діючого міжнародного права. В міжнародно-правових нормах закріплені вихідні моделі поведінки держав, юридичні приписи, які стосуються всіх суб'єктів міжнародного права, а також міжнародні зобов'язання, які держави повинні виконувати у своїх взаємовідносинах. Тому, дотримання державами своїх міжнародних зобов'язань складає основу міжнародного правопорядку.

На думку С. С. Алексеева, правопорядок є станом фактичної впорядкованості суспільних відносин, що виражає реальну практичну відповідність вимогам законності.

І. І. Лукашук визначає міжнародний правопорядок як систему правовідносин, яка складається в процесі міжнародно-правового регулювання. Міжнародний правопорядок є результатом упорядкування системи міжнародних відносин міжнародним правом.

Відповідно до визначення А. П. Мовчана, міжнародний правопорядок являє собою систему міжнародних відносин, які встановлені і здійснюються на основі принципів і норм сучасного міжнародного права і спрямовані на забезпечення нормальних, миролюбних відносин і співробітництва між всіма державами, незалежно від їх політичних, економічних, соціальних систем та від рівня їх розвитку.

Міжнародний Суд ООН неодноразово звертав увагу на соціальну цінність міжнародного права та відмічав, що досить складне сучасне міжнародне співтовариство, як ніколи, потребує постійного і ретельного дотримання норм, які спрямовані на забезпечення та впорядкування відносин між державами — членами міжнародної спільноти.

До прийняття Статуту ООН та формування сучасної міжнародної системи міжнародне право було вкрай неоднорідним і містило в собі положення, які за своєю суттю та змістом були суперечливими та не рідко виключали одне одного. Так, поряд із визнанням принципу поваги державного суверенітету та невтручання у внутрішні справи держав, класичне міжнародне право допускало можливість застосування будь-якої форми примусу у взаємовідносинах держав. Основним засобом такого примусу вважалася війна. Більш того, дія принципів і норм обмежувалася лише «цивілізованими народами», а щодо решти народів допускалося застосування насильницького захоплення їхніх територій, підкорення колоніальному пануванню, встановлення протекторатів та інших форм залежності, укладання нерівноправних кабальних угод і т.п..

До формування сучасної системи міжнародного права, воно практично та юридично констатувало і в якійсь мірі пасивно відображало паралельне існування на міжнародній арені держав, що відрізнялися за своєю соціально-політичною сутністю, а звідси, і за своїми зовнішньополітичними підходами до вирішення проблем взаємовідносин з іншими державами, аж до можливості застосування насильницьких засобів при досягненні цілей своєї зовнішньої політики.

Статут ООН змінив такий пасивний підхід міжнародного права і вперше в історії людства встановив імперативну заборону державам застосовувати в міжнародних відносинах погрозу силою або її застосування проти політичної незалежності будь-якої держави і її територіальної цілісності. Тим самим, у чіткій юридично-обов'язковій формі було встановлено, що співробітництво між державами, не дивлячись на всі наявні розбіжності між ними, повинно бути лише мирним та миролюбним. Держави є суб'єктами, які створюють та реалізують норми міжнародного права, самостійно визначаючи зміст своєї поведінки і межі її правомірності, а також дають оцінку поведінці третіх суб'єктів і меж їх правомірності.

Міжнародний Суд ООН покликаний розглядати різні види міжнародних спорів, однак, окремої уваги заслуговують міжнародні територіальні спори, які становлять особливу загрозу для підтримання міжнародного миру та безпеки. Міжнародні територіальні спори є однією з найбільших загроз міжнародному правопорядку та становлять значну проблему для більшості держав світу, у тому числі й України.

За період від створення Постійної Палати Міжнародного Правосуддя та її правонаступника Міжнародного Суду ООН ними було розглянуто понад 35 справ, що стосувалися приналежності спірної території до тієї чи іншої держави, із 29 з яких були винесені рішення. Практично всі рішення Міжнародного Суду, які стосувалися території були визнані та виконані сторонами.

Двадцять дев'ять завершених справ, а також ще шість справ, які станом на травень 2007 року все ще знаходилися в судовому провадженні, були передані до Суду державами з різними політичними системами та з різних географічних регіонів. Відповідно, за географічною ознакою територіальні спори, передані на розгляд Суду, розміщуються так: з Європи — 13 (37,1%); із Західної Півкулі — 9 (22,7%); Південної Африки — 6 (17,1%); Близького Сходу і Північної Африки — 4 (11,4%); Азії та Океанії — 3 (8,6%). Лише третина справ стосується спорів між європейськими державами. Варто відзначити, що виконання рішень Міжнародного Суду залежить від правосвідомості держав-учасниць спору і не залежить від географічного розташування сторін спору. Зазначене свідчить, що Міжнародний Суд ООН є ефективним засобом врегулювання міжнародних територіальних спорів і невід'ємною складовою механізму забезпечення сучасного міжнародного правопорядку.